

# TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

## **Bireysel Çalışma İlişkilerinin Hukuksal Çerçevesi Mecelle (1869)** (Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye)

- Kısmi bir Medeni kanun özelliğini taşıyan temel amacı çalışma ilişkilerini düzenlemek değildir
- Tanzimat sonrası oluşan yasa yapma sürecinin en önemli ürünlerinden biridir
- Örf ve adet hukukundan yazılı hukuka geçilmiştir
- İslam Hukuku etkisi altında şekillenmiştir.
- İşçilerin birleşip mesleki teşekküller kurmalarının yasak olduğu bir dönemde çalışma koşulları serbest iradeye dayalı bir sözleşme çerçevesinde yapılıyordu
- İşçi-işveren arasında geniş bir sözleşme hürriyeti vardır
- Bu dönemde bir işçi hukuku böyle bir sosyal mesele yoktur çünkü büyük bir işçi kitlesi yoktur
- Bu dönemde toplu iş ilişkileri gelişmemiş olduğu için MECELLE önemli bir hukuki düzenlemedir

# TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

## Bireysel Çalışma İlişkilerinin Hukuksal Çerçevesi Mecelle (1869)

- Çalışma ilişkileri, **kira sözleşmelerini** içeren **İkinci Kitapta** düzenlenmiştir. Buna göre kira sözleşmesi EŞYA ve İNSAN olmak üzere ikiye ayrılır. Mecelle konusu itibariyle eşya ve insan kirası arasında bir ayırım yapmamaktadır
- **Ecir**: Nefsini kiraya veren kişidir. Ecir aynı zamanda **Mecur**'dur yani kiraya verilen şeydir. Kısaca kiralanan şey kişinin bizzat kendisidir.
- Dolayısıyla burada işçinin emeği kiraya verilmemekte bizzat kendisi kiraya verilmektedir. Yani işçi bir özne olarak yer almamakta bir **nesne** konumuna düşmektedir. Bu İŞÇİ-İŞVEREN ilişkisinden ziyade daha bağımlı bir ilişkiyi ifade eder.
- İş akdinin işçiliği meslek edinmiş kişilerce yapılması kararlaştırılmıştır.

# TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

## Bireysel Çalışma İlişkilerinin Hukuksal Çerçevesi

### Mecelle (1869)

#### MECELLE'DE ÇALIŞMA SÜRELERİ

- Bir kimse, bir gün çalışmak üzere işçi tutarsa, gün doğumundan ikindiye veya gün batımına kadar çalışmak hususunda, o yerdeki gelenek nasılsa, ona göre hareket edilecektir.
- İmparatorluğun sınırları dikkate alındığında güneşin doğuş ve batışı farklı yerlerde farklıdır
- Tek bir çalışma süresi sınırlaması getirilmemiştir, dolayısıyla düzenleme hukuki bir düzenlemedir fiili çalışma süreleri farklı olmuştur

#### MECELLE'DE ÜCRET

- Ücret kira (bedel-i menfaat) olarak tanımlanmıştır
- Ücretin aynı olarak ödenmesi yasaklanmıştır.

**Mecelle aslında örf ve adet biçiminde var olan koşulları  
yasalaştırmıştır**

**1926 Tarihli Borçlar ve Medeni Kanuna kadar yürürlükte kalmıştır.**

# TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

## Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Örgütlenmeleri

### 1908 Öncesi İşçi Örgütlenmeleri

Bu dönemde dernek biçiminde daha çok yardımlaşma kuruluşu olarak kurulmuşlardır.

- Ameleperver Cemiyeti (1866): Başta Rumlar olmak üzere Osmanlı Üst Tabakasının hayırseverlik için kurduğu bir cemiyet
- Osmanlı Amele Cemiyeti (1894-1895): 1 yıl varlığını sürdürmüş, yöneticileri tutuklanmış ve sürgün edilmiştir.

### 1908 Sonrası İşçi Örgütlenmeleri

Bu dönemde sanayi kuruluşlarının artmasına bağlı olarak işçi sayısı artmıştır. Tüm sınırlılıklarına rağmen II. Meşrutiyetin getirmiş olduğu görece özgürlükçü ortam

Bağımlı çalışanların geçmişten gelen örgütlenme deneyimleri

Örgütlenmeler üzerinde sosyalist siyasi akımlardan etkilenmişlerdir:

Örn. **Selanik Sosyalist İşçi Federasyonu (1909)**

# TÜRK SOSYAL POLİTİKASININ GELİŞİMİ

## Osmanlı İmparatorluğunda İşçi Hareketleri

### İşçi Hareketi Kavramı

#### 1-Dar Anlamda İşçi Hareketi

Grev, boykot, işyeri işgali, iş yavaşlatma gibi endüstri ilişkileri sisteminin içindeki hareketler.

#### 2-Geniş Anlamda İşçi Hareketi

İşçilerin, devlet, siyasi partiler ve kamuoyuyla ilişkili biçimde yaptığı hareketler.

Sonuç olarak Osmanlı'daki işçi hareketleri **DAR ANLAMDA İŞÇİ HAREKETLERİ İÇİNE** girer.

Çünkü formel anlamda işçi örgütlenmeleri çok sınırlı olduğu için geniş anlamda bir hareketin gerçekleşmesi pek mümkün değildir.

Mevcut siyasi yapı olan **MONARŞİK YAPI** da buna pek izin vermemektedir.